

**Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi
ilmiy maslahatchisi Qodirov T. U
taqrizi ostida**

**Sayfiyev Jasur Ravshanovich
Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi MBA –
2201 guruh tinglovchisi
Email: j.sayfiyev.r@gmail.com**

MAMLAKATIMIZDAGI RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TAHLILI

Annotasiya: Maqolada O'quv jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning mohiyati va imkoniyatlari o'rganilgan. Shuningdek, ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot hamda O'zbekistondagi raqamli iqtisodiyotning rivojlanishini o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Innovatsiya, raqobatbardoshlik, texnologiya, raqamli iqtisodiyot.

АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В НАШЕЙ СТРАНЕ

Аннотация: В статье рассмотрены сущность и возможности использования цифровых технологий в образовательном процессе. Также в данной статье будет рассмотрена Цифровая экономика, а также развитие цифровой экономики в Узбекистане.

Ключевые слова: Инновации, конкурентоспособность, технологии, Цифровая экономика.

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY IN OUR COUNTRY

Abstract: The article explores the essence and possibilities of using digital technologies in the educational process. This article will also study the development of the digital economy as well as the digital economy in Uzbekistan.

Keywords: Innovation, competitiveness, technology, digital economy.

Bugungi kunda har bir davlat raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni o'zining ustuvor yo'nalishi deb biladi. Davlat dasturlari yordamida raqamlashtirish, xavfsizlikni ta'minlash va huquqiy tartibga solish, mamlakatimizda raqamli savodxonlik darajasi tahlil qilinib rivojlanmoqda. O'zbekiston ham raqamli iqtisodiyot sohasini rivojlantirishda jarayonga moslashish sur'atini oshirmoqda. O'zbekiston Prezidenti 2020-yil 28-aprelda "Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 4699-sonli qarorni imzoladi. Raqamli iqtisodiyot tushunchasining mazmuniga keladigan bo'lsak, bu tushuncha axborot-texnologiyalariga bog'liq, ya'ni raqamli iqtisodiyot – bu masofadan turib turli xizmatlar ko'rsatish, elektron savdo qilish, elektron to'lovlarni amalga oshirish, sun'iy intellekt (Artificial Intelligence) yordamida vazifalarni avtomatlashtirish va boshqa turdagi sohalarda rivojlangan texnologiyalarda raqamlar orqali amalga oshiriladigan iqtisodiyotning bir turidir. Shu sababli jamiyatdagi foydalanadigan narsalarimizni raqamlashtirish bizning hayotimiz bilan birgalikda ishlash tarzimizni ham tubdan o'zgartira oladi. Bu butun davlat rivojlanishi hamda jamiyat farovonligi demakdir. Raqamli iqtisodiyot barcha sohalarda, korxonalar, tashkilotlar uchun samaradorlik, vaqt, bandlik, ko'nikma, daromadlarni to'g'ri taqsimlash, atrof-muhit va tashqi olamga katta ta'sir ko'rsatadi. Masalan, hisob-kitob jarayonida ham elektron hisoblash texnologiyalaridan, elektron savdo qilishda esa masofadan turib turli xil maxsus dastur, web-saytlar orqali amalga oshirishimiz mumkin. Bu esa raqamli iqtisodiyot eng qulay va arzon iqtisodiyot turlaridan biri ekanligini yaqqol na'munasidir. Chunki biz elektron savdo qilish yoki

turli xizmat ko'rsatish jarayonlarida masofadan turib boshqa ishlarimizni bajargan holda ham bajarishimiz mumkin, bu esa bizning vaqtimiz hamda pulimizning tejalishiga sabab bo'ladi. Bugungi kunda mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish eng muhim vazifalaridan biriga aylangan. Mamlakatimiz Prezidenti Sh.M.Mirziyoev 2020-yil 13-fevral kuni axborot texnologiyalarini rivojlantirish, texnologiyalarini rivojlantirish, buning uchun zamonaviy infratuzilma yaratish masalasi bo'yicha o'tkazilgan yig'ilishda AQShda raqamli iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 10,9 foiz, Xitoyda 10 foiz, Hindistonda 5,5 foizni tashkil etadi. O'zbekistonda bu ko'rsatkich 2 foizdan ham oshmasligini ta'kidladi.

2023-yilga kelib O'zbekiston yalpi ichki mahsulotidagi raqamli iqtisodiyot ulushini 2 barobar, elektron davlat xizmatlari sonini esa 376 taga yetkazish rejalashtirilgan (hozirda yagona interaktiv davlat xizmatlari portali (YIDXP) orqali 326 ta davlat xizmatlarini ko'rsatish yo'lga qo'yilgan).

Qarorda 2023-yilga borib ushbu sohadagi xizmatlar hajmini 3 barobarga oshirish va ularning eksportini 100 million dollarga yetkazish orqali raqamli tadbirkorlikni rivojlantirish ham ko'zda tutilgan. Shuningdek, 2022-yilda barcha hududlarda raqamli savodxonlik o'qitish markazlari ochilishi ham e'tiborga molik hisoblanadi. Bundan tashqari, Prezidentimizning 2020-yil 5-oktabrdagi 6079-sonli Farmoni bilan "Raqamli O'zbekiston – 2030" milliy strategiyasi tasdiqlanib, 2030-yilda raqamli iqtisodiyotning YAIM dagi ulushi 30 foizni tashkil etishi va unda raqamlashtirishni rivojlantirish bo'yicha maqsadli ko'rsatkichlar hududlar kesimida yanada batafsil yoritilgan. 2019 yilda chop etilgan UNCTADning raqamli iqtisodiyot hisobotiga ko'ra, 7 ta raqamli kompaniya (Microsoft, Apple, Amazon, Google, Facebook, Alibaba va Tencent) jami global bozor kapitallashuvining 3/2 qismini tashkil qildi. Global axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida yaratilgan qo'shilgan qiymatning qariyb 40 foizi AQSh va Xitoy hissasiga to'g'ri keladi. 2021-yil holatiga ko'ra raqamli iqtisodiyotning O'zbekiston yalpi ichki mahsulotidagi ulushi 1,6 foizni, AQShda 9,3 foizni, Xitoyda 3,8 foizni, Hindistonda 8 foizni tashkil etdi. 2025 yilga borib dunyoning raqamli iqtisodiyoti 23 trillion AQSh dollarga yetadi. Uning jahon yalpi ichki mahsulotidagi ulushi hozirgi 17,1 foizdan 24,3 foizgacha oshadi. Kommunal, sanoat va qishloq xo'jaligi, transport, moliya va boshqa sohalarda raqamli transformatsiyani rag'batlantirish uchun dunyo bo'ylab 100 milliard ulanish o'rnatiladi. Bulutli texnologiyalardan foydalanadigan korxonalar soni 85%, sun'iy intellekt – 86%, raqamli katta ma'lumotlar – 80 foizni tashkil etadi.

Pandemiya sharoitida e-tijorat juda ham tez rivojlandi. Ko'plab odamlar onlayn xizmat turiga o'tishga majbur bo'lishdi. Buning natijasida esa raqamli iqtisodiyot juda ham tez rivojlandi. Pandemiya zaiflashganidan keyin ham odamlar onlayn xizmatlarni ma'qul ko'rishdi. Bu shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot esa kuchli iqtisodiyotga aylanib, raqobatbardosh bo'lib bormoqda. Buning natijasida yangidan-yangi ish o'rinlari ochilmoqda. Raqamli iqtisodiyot bundan keyin ham mamlakatimiz iqtisodiy rivojlanishining asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, mutaxassislarni jalb qilish va bandlikni kengaytirish uchun xizmat qiladi. Ma'lum bo'lishicha, davlat organlaridagi 700 dan ortiq axborot tizimining atigi 30 foizi "Elektron hukumat"ga ulangan. Davlat xizmatlari ko'rsatuvchi 80 ta bo'limdan faqat 27 tasi Davlat xizmatlari agentligi bilan integratsiyalashgan. Shu bois, vazirlik va idoralar rahbarlariga beriladigan mukofot to'lovlari miqdorini oshirish yoki ular faoliyatiga axborot texnologiyalarini integratsiyalashganlik darajasidan kelib chiqib, kamaytirishni nazarda tutuvchi yangi tartibni joriy etish vazifasi qo'yildi. Joriy yilga belgilangan vazifalar qatorida mahalliy optik tolali tarmoqni kengaytirish, maktabgacha ta'lim tizimida optik tolali aloqa bilan qamrab olishni 41 foizdan 100 foizga, xalq ta'limi tizimida 40 foizdan 70 foizga oshirish belgilangan, sog'liqni saqlashda - 38 dan 100% gacha. Raqamli iqtisodiyotning quyidagi belgilari mavjud: yuqori darajadagi avtomatlashtirish, elektron hujjat almashinuvi, buxgalteriya hisobi va boshqaruv tizimlarining elektron

integratsiyasi, elektron ma'lumotlar bazalari, CRM, ya'ni mijozlar bilan munosabatlar tizimi va korporativ tarmoqlar. Raqamli iqtisodiyot orqali bir qancha qulayliklarga ega bo'lamiz va bu iqtisodiy samaradorlikni oshirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ya'ni, to'lovlar narxi pasayadi, tovar va xizmatlar to'g'risida ko'proq va tezroq ma'lumot olinadi, raqamli iqtisodiyotda tovar va xizmatlarning jahon bozoriga chiqish imkoniyati ortadi va yana iste'molchilar fikrini tezda olish orqali, tovarlar va xizmatlar ularning ehtiyojlarini qondiradi, istaklaridan kelib chiqib, tez rivojlanadi. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish orqali biz bir qator afzalliklarga ega bo'lamiz. Bu odamlarning turmush darajasini sezilarli darajada oshiradi, bu uning asosiy foydasidir. Raqamli iqtisodiyot korrupsiya va qora iqtisodning shiddatli kombinatsiyasidir. Chunki raqamlar butun jarayonni muhrlab qo'yadi, uni xotirada saqlaydi va kerak bo'lganda tezda ma'lumot beradi. Bunday sharoitda hech qanday ma'lumotni yashirish, maxfiy bitimlar tuzish, u yoki bu ma'lumotlar haqida to'liq ma'lumot bermaslik mumkin emas. Kompyuter hamma narsani ochib beradi. Ma'lumotlarning ko'pligi va tizimliliği yolg'on va firibgarlikka yo'l qo'ymaydi. Chunki tizimni aldash mumkin emas. Natijada "iflos" pullarni "yuvish", mablag'larni o'g'irlash, samarasiz va maqsadsiz sarflash, o'sish yoki kamayish ko'rsatish mumkin bo'lmaydi. Bu, o'z navbatida, iqtisodiyotga qonuniy mablag'lar oqimini oshiradi, soliqlar o'z vaqtida va to'g'ri to'lanadi, byudjetdan ajratiladigan mablag'lar ochiq bo'ladi, ijtimoiy sohalarga ajratilayotgan mablag'lar o'zlashtirilmaydi, maktablar, shifoxonalar, yo'llarga ajratiladigan mablag'lar o'z vaqtida va to'g'ri amalga oshiriladi. Davlatning raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni tanlashi axborot texnologiyalari va umuman elektron hujjatlar sohasida yangi yo'nalishlarni ochadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, yangi-yangi o'zgarishlardan, yangi g'oyalardan qo'rqqmasligimiz kerak. Aksincha ularni o'rganib chiqib hayotimizga tatbiq qilishimiz kerak. Raqamli iqtisodiyot turli xil yangi bilim, g'oya va ko'nikmalarni talab qiladi. Mamlakatimiz rivojlanishi uchun ham raqamli iqtisodiyot kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-aprelda "Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 4699-sonli qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi 6079-sonli Farmoni.
3. DIGITAL ECONOMY REPORT 2019, VALUE CREATION AND CAPTURE: IMPLICATIONS FOR DEVELOPING COUNTRIES. United Nations Geneva, 2019. – P. 17.
4. Katrashova Yu.V., Mityashin G.Yu. Ispolzovanie "skvoznix" texnologiy v sfere gosudarstvennogo upravleniya, Nauka Krasnoyarya, Tom 9, №4, 2020. – S 88.
5. Kobilov A. U. et al. Modern content and concept of digital economy //International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding. – 2022. – T. 9. – №. 2. – C. 375-378.
6. Mulaydinov, Farkhod & Abdullaev, Akhrorjon. (2021). RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI VA AMALIY AHAMIYATI.
7. Abdusattarovich M. B. CALCULATING ECONOMIC EFFICIENCY IN THE DIGITAL ECONOMY IN UZBEKISTAN //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 10. – C. 1189-1194.